ויחי תשפ"ד
אשי ישראל

השיעור השבועי מפי מורינו
הרה"צ רבי יצחק לעזער שליט"א
בעל מחבר - תוך הנחל ושיחות מוהרא"ש

גיליון שצ"ו

ניתן להאזין לשיעור בכל יום רביעי בשעה 22:10 בטלפון:077-2612984 שלוחה 9

חסדי ה' יתברך, אנחנו אוחזים בפרשת **ויחי** – סיום **ספר בראשית**, ושמה של הפרשה משרד מסר חזק מאד: פרשת 'ויחי' הוא ענין של 'חיות', שזו – בוודאי – ההשתוקקות של כל אחד ואחד, שיזכה ל'חיים'.

ומהו המושג '**חיים**'? אומר הפסוק (דברים ד, ד): "**וְאַתֶּם הַדְּבֵקִים בַּה' אֱלֹקֵיכֶם חַיִּים כֻּלְּכֶם הַיּוֹם**" – 'חיים אמיתיים' היינו כשזוכים לדביקות הקב"ה, כשאדם זוכה לדבק את עצמו בהקב"ה.

ומהי '**דביקות**'? הבעש"ט הקדוש כבר קבע לנו: **דביקות זו אמונה, ואמונה זו דביקות!** אדם זוכה ל'דביקות' ע"י שהוא ממלא את המהות שלו עם 'אמונה'!

מהי '**אמונה**'? שאדם יודע שכל פרט ופרט של החיים זה השגחה מאת הקב"ה לפרטי פרטיות, הן כשהוא נמצא במידת ה'חסד' – רואה גילוי אלקות, והן לפעמים כשנמצא בהסתרה, הוא יודע שהכל אין־סוף! הוא לא מחולק במידותיו – כדברי רבינו בליקו"מ ח"א סי' ל"ג, אלא הוא תמיד מודה ומהלל להקב"ה, הן במידת חסד והן במידת הדין, בבחינת (תהלים נו, יא) "**בַּה' אֲהַלֵּל דָּבָר בֵּאלֹקִים אֲהַלֵּל דָּבָר**".

אדם איננו יודע איזה תענוג עולה לפני הקב"ה דוקא כשהוא מתחזק במצבים הלא־כל־כך קלים! במצבים טובים – כשהולך לאדם הכל כסדר, והוא רואה את חסד ה' בגלוי, בוודאי שהוא יהיה מרוצה, אלא־אם־כן הוא טיפש, ותמיד יהא מאוכזב...

שזה מה שאומר רבינו (שיחות הר"ן, סי' ג"ן): "**מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה חַיָּיו חַיִּים, וּמִי שֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה, חַס וְשָׁלוֹם, חַיָּיו אֵינָם חַיִּים כְּלָל**"; מדוע? מסביר רבינו: כי אפילו כשיש לו טוב, הוא תולה את זה ב'מזל' שהיה לו, א"כ אולי מחר כבר ייפסק ה'מזל'... ולכן אין

לו שום דבר שישמח אותו, כי מי מבטיח לאדם שמחר ימשיך להיות כסדר ולא יתהפך עליו הגלגל?... נמצא שהוא תמיד לא מרוצה, כי אפילו כשיש לו טוב – הוא אומר "זה זְמַנִּי"...

אבל – אומר רבינו – **מי שיש לו אמונה, אזי חייו חיים, למה? כי כשחולך לו טוב – הוא לא מפסיק להודות להקב״ה על הטוב שזכה לו, וגם אם לא הולך לו טוב – הוא מאמין שהקב״ה בודאי ייטיב לו, והוא מאמין שמאחר והכל מאתו יתברך, בודאי הכל לטובה!**

הכלל, כשאדם זוכה לאמונה – יש לו חיים, וכשיש לו טוב – הוא לא מפסיק להודות להקב״ה, שזה ענין של 'תודה **והודאה**', כמה זה חשוב!

רביז״ל אומר (ליקו״מ ח״א סי׳ ד): "**כְּשֶׁאָדָם יוֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, זֹאת הַבְּחִינָה הִיא מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא**"; נמצא, שעניין ה'ידיעה' שהכל לטובה זה '**מעין עולם הבא**'. עוד אומר רבינו (ליקו״מ ח״ב סי׳ ב), שכשאדם לא רק 'יודע' שהכל לטובה, אלא הוא ג״כ מודה להקב״ה, אזי זה "**שעשוע עולם הבא**", שאדם זוכה להשתעשע בתענוג עליון של עולם הבא, ששם יישאר רק תודה והודאה [כפי שרבינו מסביר שם].

וכשאדם זוכה להודות להקב״ה גם בזמנים שלא כ״כ קל לו, שעם כל מה שעובר עליו הוא מאמין ואומר: '**רבש״ע, אני יודע שכל מה שאתה עושה זה לטובה, ואני מודה לך רבש״ע, ואני שהכל יתהפך לטובה, ואני כבר מודה לך עכשיו על זה**!' החשיבות שיש לזה למעלה בשמים – אי־אפשר לתאר ולשער! הקב״ה מתפאר באדם כזה בכל העולמות: **תראה, אדם שלא כ״כ נעים לו בכל מה שעובר עליו, ואעפ״כ הוא לא מפסיק להודות לי**; זה גורם שעשועים עליונים!

שבזה אפשר לפרש דברי רבינו שם, שכשאדם מודה להקב״ה זה 'שעשוע עולם הבא', ובשני אפנים יבואר: א. 'שעשוע עוה״ב' היינו כשאנחנו משתעשעים, כביכול, עם הקב״ה כאן בזה העולם. ב. 'שעשוע עולם הבא' היינו שהקב״ה משתעשע עמנו, וכדברי הפסוק שאנו מזכירים בתפילת ר״ה (ירמיהו לא, יט): "**הֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשֻׁעִים**" – הקב״ה מכנה את נשמות ישראל בשם "**ילד שעשועים**", והקב״ה משתעשע אתנו!

אם אדם מחפש בכל דבר איך לחודות להקב"ה – הקב"ה משתעשע אִתּוֹ: 'תראה איזה בן חביב יש לי – "חֲבֵן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם אִם יֶלֶד שַׁעֲשֻׁעִים"'! ומתפאר עמו בכל העולמות...

ועל־כן, אם הפרשה מתחילה בכותרת זו: "**וַיְחִי יַעֲקֹב**", זה משדר לנו מסר של "**חיים**"!

הנה אנו מסיימין עתה את **ספר בראשית**, וספר בראשית היה מלא וגדוש עם דרכי אבותינו הקדושים, ו"**מעשה אבות סימן לבנים**" – איך אנחנו יכולים לקחת דוגמא מהאבות הקדושים, וזה מתחילת הבריאה עם אדם הראשון, ועשרה דורות שהיו עד נח, ואח"כ עשרה דורות מנח ועד אברהם; **התורה זה לא סתם סיפורים!** הזוהר הקדוש מאד מחמיר בזה, ומתבטא בחריפות גדולה על מי שאומר שהתורה היא סיפורים, אלא כל דברי התורה הם **לימודים חיים** לנו לכל יום ממש! **ואשרי הזוכה לגשת ללימוד הפרשה בצורה כזאת, ואז הוא חי עם זה!**

מוהרא"ש היה רגיל להזכיר בשם הבעל התניא [שקיבל מהמגיד שקיבל מהבעש"ט], שאמר: "**אדם צריך לחיות עם הזמן**", מה הכוונה? "**לחיות עם פרשת השבוע**"; כי לפרשת השבוע יש תמיד איזה מסר לאדם!

וראינו זאת אצל מוהרא"ש בכל השנים, שכל השיחות והדיבורים – בפרט בשבת – היה הכל נסוב על ענייני הפרשה, שזה נקרא "**לחיות עם הזמן**"...

ופרשתנו נקראת: '**ויחי – חזק**', כי כשמסיימים בשבת את הפרשה, כל הקהל צועקים "**חזק חזק חזק ונתחזק**", שבזה מודים להקב"ה, ומהו העניין של '**חזק**'? הרי אומרים שלוש פעמים '**חזק**', שהם יחדיו בגימטריא '**משה**' (חז"ק – 115, כפול שלוש זה 345, כמנין 'משה'), והעניין הוא שאנחנו '**מתחזקים**', ואיך מתחזקים? ע"י '**ויחי – חזק**', שאדם צריך '**לחיות חזק**'! ואיך אדם זוכה 'לחיות חזק'? ע"י התקשרות לצדיקים, שהצדיקים הם נופחים בנו חיות, מלמדים אותנו איך להחזיק מעמד, ולא סתם בדיעבד – "כי אין לי ברירה"... **אלא לכתחילה!** להודות להקב"ה! להבין שכך הקב"ה סידר שיהיה נעשה, ולהודות ולהלל להקב"ה! ואם באמת לא רואים כ"כ באופן גלוי את החסדים – אזי מתפללים: "**רבש"ע, אני יודע שהכל ממך! תזכה אותי שאזכה להחזיק מעמד ולהגיע אל התכלית!**"... והתכלית היא 'כולו טוב'...

שזה מה שהתורה מתחילה לספר: ״**וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה**״ – כל הספרים הקדושים של הצדיקים אומרים ׳**פֹּה אֶחָד**׳: ׳**שְׁבַע עֶשְׂרֵה**׳ הוא מספר של ׳**טוב**׳, וכתוב בזוהר הקדוש, שאלו שבע־עשרה השנים שיעקב אבינו היה במצרים – היו השנים הכי טובות שלו!

כי הרי יעקב אבינו עבר הרבה צרות בחייו, החל מילדותו, וכלשון רש״י (בראשית מג, יד): ״**צרת לבן, צרת עשו, צרת רחל, צרת דינה, צרת יוסף, צרת שמעון, צרת בנימין**״; אבל יעקב אבינו החזיק מעמד, וידע שהקב״ה מנהיג כל פרט ופרט, ואסור לאבד את העשתונות בשום מצב בחיים!

והנה לבסוף, אומר לו הקב״ה לרדת למצרים, והציווי הזה איננו פשוט... הרי יעקב אבינו היה בארץ ישראל, מקום של גילוי אלקות, והקב״ה אומר לו לרדת למצרים, כלשון הפסוק (בראשית מו, ד) ״**אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה**״, ותיכף מבטיח לו ״**וְאָנֹכִי אַעַלְךָ׳ גַּם ׳עָלֹה**״ – תהא לך עליה כפולה! אמנם עתה ישנה ירידה, אבל אח״כ תבוא עליה כפולה, ותראה שהיתה כדאית כל הטרחה הזאת...

יעקב אבינו מגיע למצרים, והוא יחד עם כל בניו, יוסף הצדיק כבר התגלה אליהם, ועתה כולם יחדיו, **וכשיש את הצדיק שהלך לפניהם אזי יש כבר הכוחות להתחזק בכל המצבים שרק יש!** כי על הצדיק נאמר הכתוב (בראשית מז, יב) ״**וַיְכַלְכֵּל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וְאֵת כָּל בֵּית אָבִיו לֶחֶם לְפִי הַטָּף**״ – שהיה מכלכל ומחזק אותם, ותמיד לימד אותם בתוך כל הגלות שבה היו שרויים, כי בחיצוניות, מצרים היה המקום הכי גרוע בעולם, אבל אם הצדיק היה שם, והם פרסמו את הקב״ה שם, זה אחרת לגמרי...

יוסף הצדיק נהג כל מיני חוכמות שונות עם המצרים עד שכולם באו והתבטלו אליו לגמרי! לא היה להם כסף ושום דבר וכו׳, וכולם באו אל יוסף (בראשית מז, יט) ״**וְתֶן זֶרַע וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת**״ – ׳תן לנו לחיות!׳... ויוסף הצדיק החייה את כולם! ופה מדובר במצרים, שהם האנשים הכי מזוהמים וגרועים שיש, א״כ ק״ו בן בנו של ק״ו איך יוסף הצדיק קירב את אחיו ואביו הקדוש שהגיע...

ואותן שנים היו השנים הכי טובות של יעקב אבינו; שלכאורה פלא הוא, הרי מצרים היה מקום כ״כ שפל וחשוך... אבל אצל יעקב אבינו זה היה ״**שְׁבַע**

עֶשְׂרֵה שָׁנָה״ הכי טובות שלו! ומה הלימוד בזה? **לפעמים נראה לאדם שהוא הגיע עכשיו לאיזה מצב חשוך בחייו, אבל כשהוא מאמין ויודע שהקב״ה נמצא כאן, והקב״ה הוליך אותו לכאן, כשאדם יוד את זה בידיעה מוחלטת – האדם הזה הוא הכי מאושר! יש לו את החיים הכי טובים!**

וזה הלימוד שלנו מפרשת השבוע, שמתחילה בזה: **״וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה״** – לדעת שיש אפשרות תמיד איך למצוא את הקב״ה בכל המצבים שעוברים על האדם בחיים!

וממשיכה הפרשה לומר **״וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לָמוּת״**, ואז מובא כל ענין הברכות שברך יעקב אבינו את בניו ונכדיו, שהברכות הללו הם הן לימי חייהם, והן עד סוף כל הדורות!

אומר הפסוק: **״וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים״**; וברש״י: **״בְּקֵשׁ לְגַלּוֹת אֶת הַקֵּץ וְנִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ שְׁכִינָה, וְהִתְחִיל אוֹמֵר דְּבָרִים אֲחֵרִים״**; פרשו הצדיקים: **יעקב אבינו לא גילה להם את הקץ, זאת אומרת הוא לא גילה להם באיזה זמן בדיוק תהא הגאולה האמיתית והשלימה, ולמה הוא לא גילה את זה? כי אם יעקב אבינו היה מגלה לבנים שלו באותו הזמן שיקח כ״כ הרבה שנים עד שיגיע העת והזמן [אנחנו אוחזים כבר 4,000 שנה מאותו הזמן], מי היה יכול להחזיק מעמד?...**

אלא מאי? הוא גילה להם את כל הגילויים איך הם יתחזקו בכל ימי חייהם, ואיך יחזיקו מעמד במשך כל הדורות! מתי זה יגמר? ״אחכה לו בכל יום שיבוא״!

והצדיקים מגיעים ורוצים להביא לנו את זה כבר עכשיו ; האור הגדול של רבינו בא ומגלה (תהלים סט, יט) **״קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ״** – איך אדם יכול לזכות לגאול את נפשו! לצאת מהגלות הפרטית שלו! נמצא אפוא, שהוא כבר זכה לגאולה... לגלות את קץ הימין – מתי בדיוק יהא תיקון העולם – תיקון השלם, את זה הוא לא גילה להם, אבל אומר הרמב״ן הקדוש [ושאר צדיקים קדושים], שאם יעקב אבינו אמר **״הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים״** – הוא כבר גילה את זה... הכל מונח בתוך מילים אלו! אומר ר׳ נתן שזה מונח במילים **״הֵאָסְפוּ׳ וְאַגִּידָה לָכֶם״** – אם תהיה **׳אסיפה׳**, תהא אחדות ויהא

שלום בין נשמות ישראל, כבר יש לכם את הברכה של אחרית הימים... שכל מה שיהיה אח״כ – כבר עכשיו אפשר לכם להגיע לזה, העיקר שתהא אהבה ואחדות בין נשמות ישראל, **זה הכי חשוב!**

וזה היה הקיום של עם ישראל בכל הדורות, ובפרט בדורותינו אלה, שיעקב אבינו חוזר ואומר ״**הִקָּבְצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם**״, אומר המדרש (ב״ר צח, ג): ״**וְשִׁמְעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם, רַבִּי יוּדָן אָמַר שִׁמְעוּ לְאֵל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם**״; שיעקב אבינו מגלה להם עכשיו, בעת הסתלקותו, מה שכתוב בפרשיות הקודמות (בראשית לג, כ): ״**וַיַּצֵּב שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל**״, שזה השם שקיבל יעקב אבינו – **ישראל**, אותיות **ל״י רא״ש**, וכן אותיות **יש״ר א״ל**, כי יעקב אבינו זכה לכוזאת התכללות ודביקות בהקב״ה, וכאמור מהי דביקות? אמונה! שזכה למדרגה עליונה באמונה, שאת זה הוא מוריש עתה לבניו ולכל הדורות העתידין לצאת ממנו, עד שהקב״ה בעצמו, כביכול, קורא אותו ״**אל**״, ולכאורה האם ח״ו הכוונה למציאות בפני עצמה וכו׳? עם ישראל לא כך!

גבי מה שיעקב אבינו לא רצה להיקבר במצרים, לכאורה אדרבה, הלא עם ישראל יהיה שם עוד למעלה ממאתיים ועשר שנים מעת הסתלקות יעקב אבינו, ומדוע שלא יהיה להם קברי צדיקים – קברו של יעקב אבינו?...

רש״י מביא שלוש סיבות לזה, ואחת מהן היא: ״**שלא יעשוני המצרים עבודה זרה**״; יעקב אבינו ידע, שאם הוא יהיה קבור בארץ ישראל – במערת המכפלה, אזי יהיה מקום מיוחד לעם ישראל לבוא ולהתפלל שם, אצל האבות הקדושים והאימהות הקדושות, וזה יהיה הגילוי אלקות הכי גדול, כי שם הם ׳שערי הגן עדן׳, ושם יקבלו עם ישראל התחזקות נפלאה ולימודים קדושים איך להחזיק מעמד בכל מה שיעבור עליהם הן בעת הגלות והן בעת הגאולה, ואם הוא יישאר במצרים – הרי המצרים ידעו מי זה יעקב אבינו... כי הנה התפרסם לכולם שיהיו שבע שני רעב, ומשיעקב אבינו הגיע למצרים – פסק הרעב, והגיע שפע, ואז יעקב אבינו ברך את פרעה, וכמ״ש (בראשית מז) ״**וַיְבָרֶךְ יַעֲקֹב אֶת פַּרְעֹה**״, ומהברכה הזאת יצא שכשהוא היה יוצא אל הנילום – המים היו עולים לקראתו... א״כ כולם ידעו איזה צדיק יעקב אבינו, ובפרט שהוא

האבא של יוסף הצדיק שהציל אותם... אבל גוי, אחר קצת זמן יש חשש שהוא יעשה מזה עבודה זרה, במקום לזכור שיש צדיק שגילה ופרסם כל חייו שאין שום מציאות בלי הקב"ה, וכל החיים שלכם זה רק בזכות הצדיקים ובזכות האמונה בהקב"ה, גוי לא מבין את זה... ובפרט למסור את זה לעוד דור ולעוד דור – אצל גוי אין דבר כזה...

אצל עם ישראל, הדבר הכי גדול והכי קדוש זה החינוך, שמוסרים מדור לדור את דרכי התורה, בבחינת (ישעיהו לח, יט) "**אָב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל אֲמִתֶּךָ**" **– שמחנכים את הדורות הבאים, אב לבנים, מורים ומורות מחנכים לדור הבא את לימודי האמונה, ואצל גוי אין את זה...** ולכן היה חשש שהם יעשו מציאות ועבודה זרה מיעקב אבינו...

אבל אצל עם ישראל, קברי צדיקים זה דבר שמעורר אותנו בתשובה! באים לאיזה קבר של צדיק, ומקבלים כוח לב נשבר ומבקשים מהקב"ה בזכות הצדיק הטמון שם, מבקשים בכח אותו צדיק שיקרב אותנו אל הקב"ה!

יעקב אבינו מבקש "**אַל נָא תִּקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם**" – פה אל תקבור אותי! הוא הבין שאפילו שעכשיו הם מבינים מיהו יעקב אבינו – וכמו שרואים בהמשך הפרשה, בעת הלוויה של יעקב אבינו, איך כולם תלו את הכתרים שלהם על הארון וכו', וכיבדו מאד את יעקב אבינו – "עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ אָבֵל מִצְרַיִם", אבל יעקב אבינו כבר היה בארץ ישראל... הוא ידע שהקב"ה הבטיח "**וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם עָלֹה**", ועם ישראל יצאו ממצרים, ויעלו לארץ ישראל בעז"ה...

ויעקב אבינו כבר הכין את כל הלימודים האלו, וכל הפרשה היא איך שהוא מחנך את בניו, ותחילה הוא קורא לנכדים שלו ומוסיף אותם ומצרפם לי"ב שבטי י"ה, וכמ"ש "**אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כִּרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי**" – שני הילדים האלו הם ג"כ חלק מהבנין הקדוש של עם ישראל, כי צריכים את שתי המידות הללו של 'אפרים' ו'מנשה', וכמו שרבינו מרמז על זה, והצדיקים מדברים מזה, ומוהרא"ש תמיד דיבר מזה בפרשת ויחי:

'אפרים' ו'מנשה' אלו שתי עבודות קדושות: "**סור מֵרָע**" – "**וַעֲשֵׂה טוֹב**"; מצד אחד צריכים להילחם עם הרע, ומאידך צריכים 'להרבות חיילים לתורה', להרבות קדושה וטהרה! מצד אחד צריכים לעמוד חזק על המשמר,

ולא ליתן להשפעות שליליות להיכנס, ומצד שני – להרבות את הקדושה.

והנה, איזו מהן היא ראשונה, זו היתה המחלוקת הקדושה בין יעקב אבינו ליוסף הצדיק. האם מתחילין קודם עם 'אפרים' או עם 'מנשה'?

יוסף הצדיק מביא את שני בניו להתברך מיעקב אבינו, ומחמת שמנשה הוא הבכור הוא שם אותו **"בְּשִׁמְאלוֹ מִימִין יִשְׂרָאֵל"**, הרי ש'מנשה' הוא הראשון, מדוע? כי יוסף הצדיק לחם כל החיים שלו נגד כל כוחות הטומאה, איזה ירידות הוא עבר עוד כשהיה בגיל שבע–עשרה שנה, שבזה 'מצלצל' ענין הנ"ל של **"שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה"**, שגם בפרשת וישב כתיב (בראשית לז, ב): **"יוֹסֵף בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֹעֶה אֶת אֶחָיו בַּצֹּאן"** – יוסף הצדיק, בחור צעיר בגיל שבע עשרה שנה, וכאמור **'שבע עשרה'** זה המספר של **'טוב'**, שזהו כל ענינו של יוסף הצדיק – לקרב את כולם, הוא מקרב את בני השפחות, מגלה את הקב"ה! אך הם לא מבינים את העבודה שלו... ולכן משסים בו הכלבים, זורקים אותו בבור, מוכרים אותו לישמעאלים, הוא עובר דברים מאד מאד קשים... אבל יוסף הצדיק היה העמוד שכל העולם עומד עליו – העולם עומד על עמוד אחד **"וצדיק שמו"**, זה "צדיק יסוד עולם", שזה יוסף הצדיק, שהוא החזיק מעמד בכל העניינים שעברו עליו, הוא גילה ופרסם שאין שום מציאות בלי הקב"ה! אז יוסף הצדיק זכה לכאלו חיים אמיתיים, ואיך? כי היה לו את הלימוד של **"סוּר מֵרָע"** – שהוא נלחם עם הרע, **'ככה עושים לי? אני לא מתפעל!'**... איזה כח ואיזו התחזקות היתה לו, שלא התפעל מכלום, אפילו כשהיה כבר במצרים – אילו ניסיונות קשים מפוטיפר ואשת פוטיפר, אבל הוא אחז בהלימוד של **"סוּר מֵרָע"** – **'רבש"ע, אני יודע שעליי לקיים "סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב"!'**...

והנה, כשנולדו לו שני הילדים, את הראשון הוא קרא **'מנשה'**, ע"ש **"כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹקִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֵת כָּל בֵּית אָבִי"** – היה לו את הכח הזה של 'לשכוח', ואם באה מלחמה כנגד – הוא לוחם!

כמה התחזקות אדם צריך בימי חייו! וזה בכל מיני דברים – הן מצד אנשים אחרים, כמה אדם צריך להיות חזק לשמור מכל מיני אנשים מזוהמים ומנוולים! כמה צריכים לחנך ילדים ככה, שיעמדו על משמרתם! ילדים אינם יודעים שום דבר, וצריכים ללמד אותם את העניין הזה של 'מנשה' –

״סוּר מֵרָע״, ולהזהיר אותם: ׳אם מישהו מתקרב אליך ומתחיל איתך, אתה בורח! אתה עושה את הכל לברוח ממנו!׳... זהו לימוד מאד מאד עיקרי שצריכים בחינוך הילדים, וזה חיוב הן על ההורים והן על המורים – להזהיר על כך! שזה ענין של ׳מנשה׳ – ״סוּר מֵרָע״.

וכשמביא יוסף הצדיק את הילדים לפני יעקב אבינו, הוא רוצה שיברך תחילה את מנשה, ולכן הוא שם אותו בצד ימין.

והנה, את ילדו השני הוא קרא ׳אפרים׳, וזה ע״ש **״כִּי הִפְרַנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי״**, והוא ענין של להפרות ולהרבות בעבודת ה׳ וכו׳, שבוודאי זה העיקר... אדם יילחם עם כל הרע, ולאן הגעת?... איפה אתה?... ׳אני לוחם... אני בשדה קרב׳... אבל המלחמה היא כדי להגיע לאיזה מקום! אתה כובש איזה מחוז, ומה תעשה שם? תרים את הדגל שלך שם, ותגלה ותפרסם את כל הדברים שאתה רוצה לפעול בעולם...

א״כ, כך צריך להיות לפי סדר הדברים בפשטות, וכמו שכתוב בפסוק (תהלים לד, טו) **״סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב״** – שצריכים להילחם, להיות תמיד עומד על המשמר, להיזהר מן האויב הגדול – ברוחניות ובגשמיות, ומאידך – להוסיף חיילים לתורה.

אבל ליעקב אבינו יש חשבון אחר... וזה ברוח קדשו: **״הֵאָסְפוּ וְאַגִּידָה לָכֶם אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים״** – יעקב אבינו מבין שֶׁפֹּה יצטרכו לכזאת התחזקות, כאלו לימודים שיאירו לנו את החיים שלנו, שנזכה כבר להרגיש שאנחנו מגיעים לאיזה מקום! אם אנחנו נתחיל להתמקד ב**״סוּר מֵרָע״** – להילחם, זעירין אינון שיכולים להחזיק מעמד בדבר הזה...

ובפרט כן הוא אצל ילד, וכי יכולין כבר מיד לחנך אותו למלחמה, בלי להסביר לו וללמד אותו מה הוא מרוויח ולאן הוא רוצה להגיע?... ׳אתה תלחם עם היצר הרע, תשבור אותו, תיזהר מכלים טמאים, אל תיגע בהם, תתרחק מהם, אם אתה רואה את זה – תברח משם׳... הוא אמנם שומע זאת, ונגיד שזה ילד שמקבל זאת באהבה, אבל מה הוא עושה עם זה?... משא״כ אם מלמדים אותו ׳**ילד, תראה לאילו דברים נפלאים אתה יכול לזכות! אתה יכול לעשות סיומים בכל התורה, אתה יכול להיות צדיק, אתה יכול לעשות את כל מה שהצדיקים הגדולים ׳קדושים אשר בארץ המה׳ עשו, אתה**

ג״כ יכול לעשות ככה׳ הוא שומע שיש דברים כאלו, ובנוסף ג״כ מטעימים אותו בדברים אלו, מלמדים אותו ׳**הנה תראה שאתה יכול לעשות את זה... השקעת זמן וטרחה, ולמדת, והגעת**!׳... עכשיו כשאומרים לו ׳**תישמר מכל מיני דברים המנסים לנתק אותך מכל זה**׳ – זה כבר ענין אחר לגמרי... הוא כבר מבין זאת היטב, המלחמה שלו תהא כבר בצורה אחרת לגמרי... כי הוא יודע ׳על מה הוא נלחם׳, הוא נלחם כדי שיישאר קיים בדברים הנפלאים שהוא זכה כבר לטעום, לראות ולהבין!

וזה החשבון הקדוש של יעקב אבינו, וזהו שאמר ליוסף הצדיק: "**יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי גַּם הוּא יִהְיֶה לְעָם וְגַם הוּא יִגְדָּל**" – היינו מנשה, שיצאו ממנו ג״כ צדיקים במשך הדורות, "**וְאוּלָם אָחִיו הַקָּטֹן יִגְדַּל מִמֶּנּוּ וְזַרְעוֹ יִהְיֶה מְלֹא הַגּוֹיִם**", אומר רש״י, שזה בעיקר מכוון על יהושע בן נון שבא משבט אפרים, שהוא התלמיד הנאמן של משה רבינו, שהוא גילה ופרסם את כל הלימודים של משה רבינו לכל העולם כולו, ורביז״ל אמר: "**בכל מקום שמתוועדים יחדיו רבי ותלמיד, זה משה ויהושע**"; [אוחזים אנו עדיין בשבוע מהילולת ר׳ נתן, שהוא זכה לזה בשלימות], היינו שהכח של יהושע בן נון שגילה ופרסם את הלימודים של משה רבינו בכל העולם – זה מה שנתן כח לעם ישראל להחזיק מעמד בכל הדורות!

וזהו "**בְּךָ יְבָרֵךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר**" – שבכל הדורות יברכו את הילדים, שזה מנהג קדוש אצל עם ישראל, שבליל שבת מברכים ילדים, ומה מברכים אותם? "**יְשִׂמְךָ אֱלֹקִים כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה**" – שזוהי הברכה שנשארה לנשמות ישראל לכל הדורות!

ואם מדקדקים במילים אלו – "יְשִׂמְךָ אֱלֹקִים ׳**כְּאֶפְרַיִם וְכִמְנַשֶּׁה**׳", יש רמז נפלא בזה: ׳**כאפרים**׳ מתחיל עם **כ״א**, וידוע לנו שזה ענין של **שם אחי״ה**, שעולה בגימטריא **כ״א**, ורבינו מסביר (ליקו״מ ח״א סי׳ ו) שזה ענין של ׳**אני מתחיל מעכשיו! אולי עדיין איננני יודע איך ללחום עם כל הרע, אך הבה ונתחיל!**׳... נביא את זה לילדים צעירים! ודיברנו כמה פעמים, שאמנם ׳ילדים׳ היינו תינוקות של בית רבן, אבל **רבינו עושה את כולנו ילדים!** שאנחנו תמיד צריכים להיות כמו ילד קטן! הכרובים שהיו ע״ג הארון הקודש במשכן ובביהמ״ק היו פנים של תינוקות, למה? **כי אדם שרוצה להיכנס את תוך התורה – הוא צריך להיות כמו ילד קטן! אדם שרוצה**

להיכנס בעבודת ה', הוא צריך להיות תמיד כמו ילד קטן!

וכן הוא לענין **'שלום-בית'**, כי הרי כתוב שהכרובים היו כמו זכר ונקבה ילדים, והסוד הוא: **עכשיו! ברגע שאדם מחליט שהוא רוצה חיים חדשים – זהו זה, מעתה! התורה הקדושה נותנת לנו את הכח הזה של התחדשות, שיש כח להיות "כ'א'פרים" – סוד אותיות כ"א, שזה יתן לי את הכח לפעול את כל מה שאני רוצה!**

וכשאדם חזק בזה, אזי אז הוא יזכה להגיע להמשך הכתוב: "וְ'כִ'מְנַשֶּׁה" – שבתחילת המילה יש **כ"ו**, שזה גימטריא **שם הוי"ה**, כי מקודם יש **כ"א**, ואח"כ שם **הוי"ה**, כי מתחילה צריך האדם להתחיל בהתחלה חדשה, מוסיף בלימוד התורה, בצדקה וחסד, בתפילה, זה כל העסק שלו, וכשהוא חזק בזה – שזה ענין של **'אפרים'**, אזי יגיע ל**'מנשה'**, כי הוא בנה לעצמו כזה מבצר חזק שהרע לא יכול להיכנס אצלו, ואזי כבר המלחמה של "**סוּר מֵרָע**" היא בצורה אחרת לגמרי...

והנה אדם שואל: הלא בפסוק כתיב "**סוּר מֵרָע**" ואח"כ "**וַעֲשֵׂה טוֹב**", הרי שצריכים מקודם את ה"**סור מרע**", ורק אח"כ את ה"**עשה טוב**"...

רבינו הקדוש הסביר את זה, וזהו כל האמור: "**סוּר מֵרָע**" – איך תזכה לסור מהרע? מי יתן לך את הכח לזה? מהיכן תקבל את השכל וההתחזקות להיות 'סור מרע'? ע"י "**וַעֲשֵׂה טוֹב**"... נמצא א"כ, שה'עשה טוב' הוא הסבר על ה'סור מרע', וזהו פירוש "**סוּר מֵרָע**" ע"י "**וַעֲשֵׂה טוֹב**" – ע"י שתרבה טוב, תחפש כל מיני עצות ולימודים אצל צדיקים '**איך אזכה ל'וַעֲשֵׂה טוֹב' – שיהיה לי טוב בחיים?**'... שעם זה התחלנו את דברינו – "**טוב**" בחיים, שאדם יזכה להרגיש 'טוב' בחיים שלו, ופה מדברים לא רק לזכות ל'טוב', אלא "וַעֲשֵׂה **טוֹב**"!... [באידיש יש התבטאות: "צו מאכן גוטו!" – שאדם יעשה טוב עם החיים שלו!], יש דרך איך לקחת את ה'רע' ולהפוך אותו ל'טוב', שזה "**סוּר מֵ'רָע'**" – תיקח את ה'רע', "**וַעֲשֵׂה 'טוֹב'**" – תעשה אותו 'טוב'! וזה כבר ענין אחר לגמרי... לקחת את הרע, ועשית מזה טוב! **איך? ע"י שברחת אל העצות של הצדיקים!**

וישנה נקודה חשובה מאד המוזכרת בספרי הצדיקים, והיא תוספת באור על הענין של "**סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב**": פעמים רבות אדם ניגש לעבודת ה',

ונכנסים בו כל מיני ספיקות, בלבולים, חלישות הדעת: ׳מי אתה? הגעת עכשיו?! היכן היית עד עכשיו?׳... ואדם תוהה ואומר ׳אינני יודע מה לענות׳... וכל אחד מבין שכל זה מגיע מהם״מ – שמחפש איך למנוע את האדם מעבודת ה׳, הוא רואה שאדם רציני, הוא רוצה להתחיל, יש לו התעוררות **׳אנא זמין למחווי׳ – אני רוצה!** ולכן הוא בא אליו עם אלו הספיקות: ׳איפה היית עד עכשיו?׳... ואדם לא יודע איך להתמודד אתו – **׳מה עונים לו?׳...**

התשובה היא: **״סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב״** – לֶךְ! תברח מזה! ׳סור׳ מה׳רע׳ הזה! כי בעצם זוהי מלחמה עם הסטרא אחרא, אבל **׳מיניה וביה אבא ניזיל ביה נרגא׳** (סנהדרין לט:) – הוא בא אליי כדי לבלבל אותי, ואומר לי ׳איפה היית עד עכשיו׳, ואני בורח ממנו! לא אכפת לי! זה נקרא **״סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב״** – לֶךְ מכל הרע, מה הכוונה ׳לֶךְ מהרע׳? אל תיכנס לכל החשבונות האלו! **אם אתה רוצה לעשות טוב בחיים שלך ׳עכשיו׳ – זהו זה... אין לך עבר! ׳איפה הייתי?׳ אני לא הייתי... לא הייתי בשום מקום!... ׳אבל מה, אני מכיר אותך׳... אתה לא מכיר אותי!**

זוהי העצה נגד הם״מ, שהוא מבלבל אותך ׳איפה היית עד עכשיו? מה נזכרת עכשיו? התפללת? למדת? באת לביהכנ״ס? מה עשית?!׳... **אני לא עשיתי כלום... אני מתחיל מעכשיו!** ׳אבל אני מכיר אותך... תראה איך נראה הבית שלך, הבית שלך הוא לא כ״כ ׳ורוד״׳... **אבל אני מתחיל ׳מעכשיו׳! יש כח לאדם לקיים ״סוּר מֵרָע״ – אני סר מכל אלו הדברים! לא אכפת לי! אני מסתכל על זה בכלל! ואני מתמקד ב״וַעֲשֵׂה טוֹב״...**

זו היתה הברכה של יעקב אבינו, ועל כן **״וַיָּשֶׂם אֶת אֶפְרַיִם לִפְנֵי מְנַשֶּׁה״** – הבה ונעסוק עם ה׳**עשה טוב**׳! ואמנם יוסף הצדיק הלך בשיטה של ׳סור מרע׳, כי הוא היה במצרים, והמעמד שלו היה תמיד בדרך זו כי הוא היה מסובב עם כל הרע שהיה סביבו בתור בחור בודד, והיה עליו ללבוש כח וגבורה ולהיות **״סוּר מֵרָע״** – לעמוד חזק נגד כל האויבים שלו והניסיונות שהיו לו, ולכן הוא אמר ליעקב אבינו ׳לדעתי זה הכי חשוב העניין של מנשה, ולכן צריכים לברך אותו בתחילה׳, אבל יעקב אבינו אומר לו: **״יָדַעְתִּי בְנִי יָדַעְתִּי״** – אני יודע... יעקב אבינו, מובחר האבות הקדושים, הוא האב שגידל את יוסף הצדיק, ואת כל

מה שלמד אצל שם ועבר הוא מסר ליוסף הצדיק, הוא ידע כבר שלדורות העתידים אנחנו צריכים לברך את הילדים בדרך השניה – **״יְשִׂמְךָ אֱלֹקִים כְּ׳אֶ׳פְרַיִם וְכְ׳מְנַשֶּׁה״** – **״כְּ׳אֶ׳פְרַיִם״** היינו שיהא תמיד לבוש עם **הכ״א** הנ״ל, בבחינת (תהלים עג, א) **״אַ״ךְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל״** [וכן פסוקים רבים ישנם בתהלים שבהם דוד המלך משתמש עם המילה **א״ך**, וכגון (כג, ו) **״אַ״ךְ טוֹב וָחֶסֶד״**, ועוד, שהכל הוא ענין של שם **כ״א**], שזה הסוד הנ״ל של **״טוב״**, היינו כשזוכה להיות חזק בעניין של **כ״א** – שזהו **״אַךְ״**, אזי בוודאי **״טוֹב לְיִשְׂרָאֵל״** – הוא זוכה ל׳**טוב**׳ האמור, והעיקר שיהא אדם חזק עם **הא״ך** – השם הקדוש **אהי״ה**, שהוא מחליט ׳**אני רוצה להתחיל מעכשיו! לא אכפת לי מה היה!**׳ אזי זה **״טוֹב לְיִשְׂרָאֵל״** – זה מביא לעם ישראל את כל הטוב שבעולם!

וזהו הלימוד העמוק עמוק של רבינו; דיברנו כמה פעמים, שישנן כל מיני שיטות של פסיכולוגים ופסיכיאטרים – אנשי מקצוע שונים, איך מטפלים באדם שעבר כל מיני דברים קשים בחיים, מה עושים אתו? כמובן, מדובר כשהוא רוצה טיפול... לא אדם שהוא מתחמק מזה, וחושב שהוא ׳חכם׳, כי הוא מסכן גדול, הוא ה״י יישאר בכל הצרות שלו... אלא אדם מחפש תרופה – ׳תעזור לי, אדרבה! אני מבין שאני צריך ישועה, תן לי עצה!׳... אז יש כל מיני לימודים שצריכים ללמוד לזה, ומקבלים ׳תואר׳ וכו׳ אחר כמה שנים של למידה וכו׳, ומה מקבלים שם בעיקר? מקבלים דרך איך לחטט בכל העבר של האדם, ולהחזיר אותו לאותו מקום שהוא היה בו, ואז לנסות להסביר לו ׳תראה, זאת לא האשמה שלך... זה מישהו אחר... שלא יהיה לך מצפון׳... ואז כולי האי ואולי שיעזור לו, כי באמת מוכרח שיהיה לזה אילו הישגים – שפעלו עי״ז, כי זה לא סתם הבל ורוח... **אבל מהו הלימוד של רבינו בכל הדברים האלו? הרי רבינו אמר שצריכים לשמור מרופאים... ומה במקום זה? רבינו נותן לך את הידיעה: ׳אתה נולדת מחדש!׳... א״כ, אל תלך למקומות האלו! למה לך לחזור חזרה ולחטט מה גרם לך וכו׳?!...** הרי כל מיני שהלך לטיפולים כאלו, כולם סיפרו איזה כאב היה להם להוציא את הכל שוב וכו׳, כי רצו במשך הזמן לחפות על זה ולשכוח מזה, אבל לשכוח באמת בפנימיות הנפש זה קשה, ועל כן באמת סובלים... ועכשיו כשרוצים להוציא את זה באופן גלוי וכו׳ – זה כואב מאד...

וכל זה לעומת הלימוד של רבינו, שאדם יכנים את עצמו למצב של ״אנא זמין למחווי״ – ׳עכשיו אני מתחיל! אין לי עבר!׳... הפסיכיאטר הנ״ל צריך להעביר את המסר הזה למטופל שלו: **לא משנה מי אתה, אתה יכול להתחיל חיים חדשים! עברת מה שעברת? לא ניכנס לזה בכלל... למה לנו לחתור לכל הדברים האלו?!... תחליט שמהרגע הזה אתה אדם חדש! ואיך? אלו הם הלימודים של הצדיקים, שנותנים לנו את ה״עשה טוב״, ומלמדים אותנו ש״סור מרע״ היינו שתשכח מכל הרע, תסור מזה!**

כי יכולין לפרש ״סור מרע״ לפי השיטה הנ״ל, שתיקח את הרע, ותחזור לכל זה, ותתעסק בזה ותיטפל בזה היטב, וכך תוציא את זה ממך, אבל רבינו מלמד אותנו: **תברח מכל הרע הזה!** איך אתה בורח? ׳לאן אני בורח?... זה בתוכי׳... התשובה היא: **״עשה טוב״!** עכשיו תתחיל לחיות **חיים טובים!** חכמינו הקדושים אומרים (ברכות ה.): **״אין טוב אלא תורה, שנאמר** (משלי ד, ב) ׳**כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם**״; תכנים את עצמך בלימוד התורה! – ׳אבל לא למדתי עד עכשיו׳... **אל תסתכל על זה! אמנם לא למדת עד עכשיו, אבל אתה יודע ב״ה איך לקרוא? תקרא! ואם אדם איננו יודע לקרוא – שילך ללמוד קריאה... ישנם ילדים שיש להם קושי בקריאה, והחיוב מוטל על כל הורה שהוא יודע שיש לו ילד/ה בעל קושי בקריאה, וכמה שיותר מוקדם לקחת מלמד/מורה פרטי/ת ללמד הקריאה, זה לא דבר כ״כ מסובך... אם יש התמקדות על הדבר – בתוך שבועות וחדשים ספורים הילד כבר יודע לקרוא טוב...**

כי יש ילדים שבתוך הכיתה יחד עם כולם – לא הצליחו לקבל זאת, כי לא כל אחד_מוכשר, ויש ילדים שהם ׳קשי הבנה׳, ולא הצליחו, ונפלו בין הסדקים ואף אחד לא יודע מזה... והנה הם כבר בכיתה גבוהה, והוא בקושי קורא... ואז נבהלים מאד ומבקשים ישועה ׳מה עושים׳ וכו׳, **על זה יש עצה פשוטה: לוקחים מלמד פרטי ללמדו! ופעמים שזה עולה כסף, אבל בוודאי ששווה להשקיע, הרי אתה משקיע בחיים של הילד/ה! לוקחים מישהו פרטי – ומלמדים אותו!**

נשוב לענייננו: הנה אתה יודע לקרוא ב״ה, אז יש לך את הבסים, **בא רבינו ופותח לנו את שערי התורה: אתה יודע לקרוא ב״ח? יש לך פה ושפתיים? קח ספר ותתחיל! תנ״ך, משניות, גמרא, תרכוש לך את כל**

התורה כולה: הרי **"אין טוב אלא תורה" – "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם"**; אומר הקב"ה: **נתתי לכם 'לקח טוב'!** [מהו **"לקח"**? באידיש, **'לעקעך'** זה 'עוגת ספוג'... כך באידיש קורין זאת: **'לעקעך'**], שאדם מרגיל את עצמו – עוד פרק משניות, עוד דף גמרא, **איזו נחת רוח לראות ילדים שעוד לפני הבר–מצוה – בגילאי אחת–עשרה שתים–עשרה – עושים סיום הש"ס – בבלי ירושלמי תוספתא, וכן לומדים משניות, איזה תענוג ואיזה נחת רוח עולה לשמים מילדים כאלו ומחינוך כזה נפלא שהם מקבלים!**

זה נקרא **"לֶקַח טוֹב"** שהקב"ה נותן לנו, וזהו **"עשה טוב"**! רבינו אומר (שיחות הר"ן, סי' יט): **"נִכְסַפְתִּי מְאֹד לְהַמְשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם אֶל 'עֲשֵׂיָה'"** – מהי **'עֲשֵׂיָה'**? לכאורה רבינו צריך להמשיך לומר שמתכוון על קיום מצוות, עשיית צדקה וחסד וכו', אך לא כן אומר רבינו, אלא ממשיך רבינו לומר: **"שֶׁיִּהְיֶה חִיּוּב אֵצֶל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְלְמוֹד כָּךְ וְכָךְ בְּכָל יוֹם וְלֹא יַעֲבֹר"** – זה נקרא 'להמשיך את העולם אל **עשיה**'! כי זה נקרא ש**"עשיתי"** משהו... וזהו **"עשה טוב"** – **'לעשות'** טוב! היינו שיש לאדם חוק קבוע ללמוד בכל יום את השיעורים שלו, מה שהוא יכול, כל אחד כפי כוחו... ילדים יכולים להראות דברים גדולים, ואפשר לקיים בהם "ספי ליה כתורא" – כמו שמאכילים שור ומפטמים אותו... הרבה פרקי משניות, דפים גמרא, וכל הלימודים שישנם – זוהר, תיקוני זוהר וכו' וכו', וכן אדם שהוא יותר מבוגר – יש לו את השיעורים שלו, ו'טועם' בכל פעם עוד ועוד – תנ"ך, משניות, גמרא, וכל הלימודים הקדושים של הסדר – פרק בתנ"ך, דף אחד מבבלי, דף מירושלמי, פרק בתוספתא וכו'; זה נקרא **'לעשות'**, שאדם מקיים **"עשה טוב"**! וזה נקרא שנמשכנו אל ה**"עשיה"**...

וכן הוא בתפילה, שגם נקראת **'עשיה'**, בבחינת (מ"ב ח, ד) "סַפְּרָה נָּא לִי אֵת כָּל הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלִישָׁע", ואומרת הגמרא (מגילה כ"ז; מובא בדברי רבינו בתורה ר"נ ועוד): מהם "הגדולות" – הניסים והנפלאות – שאלישע עשה? איך הצדיק עושה ניסים? אומרת הגמרא: **'וֶאֱלִישָׁע דַּעֲבַד'** – 'עָבַד' לשון של 'עשיה', **'ברחמי הוא דעבד'** – בתפילה הוא עשה אותם! איך אלישע עשה את כל הניסים והנפלאות? **'ברחמי'** – הוא ביקש רחמים מהקב"ה!

הרי לפנינו ש'תפילה' נקראת **'עשיה'**, וזו עוד הוספה לעניין של **"עשה טוב"**

– **׳עשיה׳** של **׳טוב׳**; אתה רוצה לקיים **״סור מרע״** – לברוח מכל הרע? תברח אל **״עשה טוב״** – תתחיל להתפלל אל הקב״ה! **כמה אדם צריך לבקש בכל יום את הקב״ה! לבטל את הישות שלו ולבקש: ׳רבש״ע, אני צריך ישועה!׳... בחור מבקש: ׳רבש״ע, אני צריך זיווג! קשה לי מאד, אני לא יודע בעצמי מאומה, אני מבולבל, אין לי ישוב הדעת, אני לא יודע מה קורה איתי... שידוכים מתבטלים – אני מבטל וחם מבטלים, ואינני יודע מה לעשות עם עצמי!׳...** אבל תתבונן במילים אלו – **״מה ׳לעשות׳ עם עצמי״**, **׳לעשות׳** הוא ענין ה׳**עשיה**׳ האמור, שאדם יראה לקיים **״עשה טוב״** – אתה תעשה טוב! מהו ׳טוב׳? ״טוֹב ה׳ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו״ (תהלים קמה, ט) – תמשיך את הרחמים מן השמים! תבטל את עצמך! תבין שאתה לא יודע כלום! ואמנם זה לא דבר קל... אבל תבין שאתה לא ׳מחותן׳ פה... אלא הקב״ה מנהיג את הכל! ׳מה אני יודע?! **אני לא מתחיל** לדעת׳...

ובפרט בעניין של שידוכים – **הבעיה של אדם שהוא חושב שהוא יודע... אדם שחושב שהוא יודע אז ׳זה כן, זה לא׳... אבל העיקר שאדם יגיע למצב שהוא יבין ׳אני לא יודע כלום! אני יודע שזיווגו של אדם הוא מהקב״ה!׳...**

חכמינו הקדושים אומרים (מועד קטן יח:): **״מִן הַתּוֹרָה וּמִן הַנְּבִיאִים וּמִן הַכְּתוּבִים מֵה׳ אִשָּׁה לְאִישׁ״**; הכל זה רק רחמי שמים! כשאדם יודע את זה אזי **׳אני לא מתערב׳**...

וכשאדם מגיע למצב הזה – ׳אני לא מתערב׳ – אדם זה יראה ישועה! ויראה את הישועה הכי גדולה והכי יפה!... העיקר אל תתערב!

צדיקים היו אומרים: **׳אתה תראה רק לא לקלקל׳**... הקב״ה משפיע טוב תמיד, רק אתה תראה שלא לקלקל [באידיש: ״נישט קאליע מאכן״ – לא לקלקל!], כי מה אתה כבר יודע?!... אתה לא יודע כלום! היכן היית בכלל?... וכמו שהקב״ה אמר לאיוב (איוב לח, ד) **״אֵיפֹה הָיִיתָ בְּיָסְדִי אָרֶץ״** – יש לך כל מיני שאלות וכו׳, אומר הקב״ה: ׳היכן היית כשבראתי את העולם?׳... ובפרט בעניין של שידוכים, שעל דברים אלה נאמר **׳המגיד מראשית אחרית׳** – אלו דברים שכבר קרו לפני הכל... וכמו דאיתא במדרש (ב״ר סח, ד) גבי אותה מטרונא ששאלה את ר׳ יוסי: הקב״ה ברא את

כל העולם בששת ימי המעשה, ומה עושה הקב״ה, כביכול, מאז ועתה עתה? עונה לה ר׳ יוסי: ״**הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב וּמְזַוֵּג זִוּוּגִים, בִּתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי, אִשְׁתּוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי**״; ממשיך המדרש ואומר: ״**אָמְרָה לֵיהּ, וְדָא הוּא אֲמָנוּתֵיהּ?**״ – וכי זוהי האמונות שלו? ״**אַף אֲנִי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת כֵּן, כַּמָּה עֲבָדִים כַּמָּה שְׁפָחוֹת יֵשׁ לִי, לְשָׁעָה קַלָּה אֲנִי יְכוֹלָה לְזַוְּגָן. אָמַר לָהּ, אִם קַלָּה הִיא בְּעֵינַיִךְ, קָשָׁה הִיא לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּקְרִיעַת יַם סוּף. הָלַךְ לוֹ רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא, מֶה עָשְׂתָה? נָטְלָה אֶלֶף עֲבָדִים וְאֶלֶף שְׁפָחוֹת וְהֶעֱמִידָה אוֹתָן שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, אָמְרָה פְּלַן יְסַב לִפְלוֹנִית וּפְלוֹנִית תְּסַב לִפְלוֹנִי, וְזִוְּגָה אוֹתָן בְּלַיְלָה אַחַת**״ – היינו שהיא שידכה את כל העבדים והשפחות שלה.

מספר המדרש: ״**לְמָחָר אֲתוֹן לְגַבָּהּ**״ – באו לפניה העבדים והשפחות, ״**דִּין מוֹחֵיהּ פְּצִיעָא, דִּין עֵינוֹ שְׁמִיטָא, דִּין רַגְלֵיהּ תְּבִירָא**״ – זה עם פצעים, והוא בלי עין, והשלישי ללא רגל... ״**אָמְרָה לְחוֹן מַה לְכוֹן?**״ – מדוע כך נעשה? ״**דָּא אָמְרָה לֵית אֲנָא בָּעֵי לְדִין, וְדִין אָמַר לֵית אֲנָא בָּעֵי לְדָא**״ – זה לא רצה את זו, וזו לא רצתה את זה. ״**מִיָּד שָׁלְחָה וְהֵבִיאָה אֶת רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא, מֶה עָשְׂתָה? נָטְלָה אֶלֶף עֲבָדִים וְאֶלֶף שְׁפָחוֹת וְהֶעֱמִידָה אוֹתָן שׁוּרוֹת שׁוּרוֹת, אָמְרָה פְּלַן יְסַב לִפְלוֹנִית וּפְלוֹנִית תְּסַב לִפְלוֹנִי, וְזִוְּגָה אוֹתָן בְּלַיְלָה אַחַת**״ – היינו שהיא שידכה את כל העבדים והשפחות שלה.

מספר המדרש: ״**לְמָחָר אֲתוֹן לְגַבָּהּ**״ – באו לפניה העבדים והשפחות, ״**דִּין מוֹחֵיהּ פְּצִיעָא, דִּין עֵינוֹ שְׁמִיטָא, דִּין רַגְלֵיהּ תְּבִירָא**״ – זה עם פצעים, והוא בלי עין, והשלישי ללא רגל... ״**אָמְרָה לְחוֹן מַה לְכוֹן?**״ – מדוע כך נעשה? ״**דָּא אָמְרָה לֵית אֲנָא בָּעֵי לְדִין, וְדִין אָמַר לֵית אֲנָא בָּעֵי לְדָא**״ – זה לא רצה את זו, וזו לא רצתה את זה. ״**מִיָּד שָׁלְחָה וְהֵבִיאָה אֶת רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא, אָמְרָה לוֹ לֵית אֱלֹהַּ כֶּאֱלָהַכוֹן, אֱמֶת הִיא תּוֹרַתְכוֹן נָאָה וּמְשֻׁבַּחַת יָפֶה אָמַרְתָּ**״ – ראתה איך ר׳ יוסי צדק בדבריו.

כי לזווג זיווגים זה רק ביד הקב״ה, וכהמשך לשון המדרש שם: ״**הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹשֵׁב וְעוֹשֶׂה סֵלָמוֹת מַשְׁפִּיל לָזֶה וּמֵרִים לָזֶה, וּמוֹרִיד לָזֶה וּמַעֲלֶה לָזֶה**״; הקב״ה עושה דברים כאלו נפלאים, שרק בידו יתברך לעשות... **ולכן אל תהיה ׳חכם׳ בעיניך ותתערב בזה! שאלו אותך לדעתך?... לא! תן שמן השמים יוליכו אותך! אתה תגיד ׳אני לא יודע כלום; יש מישהו שרוצה להתחתן איתי?׳...** כך מוהרא״ש היה תמיד אומר, שאדם צריך לומר ׳**וכי יש מישהו בעולם שרוצה לקחת אותי להתן? הלוואי׳...** אדם כזה הוא הכי מאושר, והוא תמיד יודה להקב״ה ׳**ב״ה, זכיתי! סילקתי את השכל שלי, ידעתי שאינני יודע כלום, והנה הקב״ה ריחם עליי, וב״ה שלא קילקלתי׳...** אבל אדם שאין לו את השכל הזה הוא עדיין בתוך הבלבולים שלו – ׳**אני צריך להכריע, לשאול ולברר, אולי כן, אולי לא׳...** והנה בינתיים הזמן חולף ועובר...

ובזה מסופר על הרה״ק מסאטמאר זי״ע, שפעם הוא בא לבחון את הילדים

בתלמוד־תורה, והיה אז פרשת במדבר, ששם כתובים מספרות המחנות – שהחלו לנסוע אז, וכתוב שם גבי דגל מחנה ראובן (במדבר ב, טז) ״**וּשְׁנֵיִם יִפָּעוּ**״ – יהודה היה הראשון, והם היו שְׁנֵיִם.

והנה, אותו ילד היה תמים, והוא לא היה כ״כ בקי ומבין וכו׳, וכשהגיע תורו לומר פסוק עם פירוש המילות, הוא אמר בניגון של הלימוד: ״**וּשְׁנֵיִם יִפָּעוּ**״ – ׳**והשנים נוסעות**׳... [הוא אמר באידיש: ׳**און די יארן פארן**׳], במקום לפרש ש״**וּשְׁנֵיִם יִפָּעוּ**״ הכוונה שהם נסעו הַשְּׁנַיִם, הוא פירש שהכוונה שהשנים נוסעות...

הרבי מסאטמאר מאד מאד התלהב, ואמר לו ׳**אתה אמרת ״פשט״ טוב!**׳... הוא כ״כ שיבח את הילד הזה! והסביר, כי באמת השנים של האדם נוסעות וחולפות, הנה אדם הוא ילד, הנה הוא בחור, והנה הוא גדל – גיל עשרים, שלושים, ארבעים, ועדיין מחכה... **השנים נוסעות, ואיפה אתה?!...**

אבל אם יש לאדם שכל, הוא אומר: ׳**רבש״ע, אני בידך! אני מוסר את עצמי לידך! ואני שאתה יודע מה הכי טוב בשבילי!**׳...

ובזה אדם זוכה ל׳**טוב**׳ האמיתי, שזהו ״**סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב**״, ודיברנו מלימוד התורה שנקרא ׳**טוב**׳, כי ״**אין טוב אלא תורה**״, וכן ״**עֲשֵׂה טוֹב**״ זה ב**תפילה**, שאדם עוסק הרבה בתפילה, בכל יום! ובוודאי שלושת התפילות הקבועות שבכל יום – צריכים להיות חזקים בזה, לא לוותר על זה! צריכים לקום בבוקר, וללכת להתפלל במנין! במסירות נפש! ׳אבל קשה לי... אני עייף׳... אומר השו״ע (ריש או״ח): ״**וְעַל כָּל פָּנִים לֹא יְאַחֵר זְמַן תְּפִלָּה שֶׁהַצִּבּוּר מִתְפַּלְּלִין**״; יש ב״ה הרבה מניינים, והעיקר שלא תאחר את המנין הכי מאוחר, **אל תאחר! קום מהמיטה ולך להתפלל במנין! שחרית, מנחה, מעריב, בלי תירוצים!** ובזה אתה מקיים ״**עֲשֵׂה טוֹב**״ – אתה **עושה** בעצמך ׳**טוב**׳! וזה ה״**סור מרע**״ שלך! כי ה׳רע׳ היינו היצר הרע שאומר לאדם ׳אל תלך לביהכנ״ס... אין לך כח׳... או שהוא אומר לאדם ׳איפה היית עד עכשיו?... אני מכיר אותך כבר... מתי הפעם האחרונה שהלכת להתפלל במנין?!׳... אבל עליך לקיים ״**סוּר מֵרָע**״ – תברח מזה! תברח מכל זה! הרי זה הס״מ שרוצה לתפוס אותך ולבלבל אותך! וכמו שכתוב בחטא העגל (שמות לב, ח) ״**סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִם**״ – ׳**סָרוּ**׳ זה ענין

ה'**סור**' האמור, שזה הם"מ, שמבלבל את האדם בכל מיני עניינים, ועליך לקיים "**סור מֵרָע**" – תברח לביהכנ"ס!

בנוסף, ראה בכל יום להתבודד אליו יתברך, ואפילו כמה דקות; אמנם רבינו דיבר מ'שעה' התבודדות, והלוואי שנזכה לזה, על־כן הבה וניקח 'שעה מועטת'... מוהרא"ש היה תמיד אומר: **בוא וניקח 5 דקות! 5 דקות שבהן אתה בורח להקב"ה! היכן? בחדר, במרתף, בגג, באיזה שדה או הר, לא משנה, העיקר שברחתי להקב"ה כמה דקות ביום! ביממה שכוללת 24 שעות זכיתי לנצל 5 דקות של התבודדות!**

ואשרי הזוכה להוסיף על זה – רבע שעה, עשרים דקות, שעה שלימה... הרי הנה הלכת, הסתובבת וחזרת, וכבר אתה רואה שחלפה לה שעה שלימה... ואכן, לא צריכים להסתכל על השעון, אבל העיקר שאתה מדבר כמה דקות אל הקב"ה! "**עֹשֵׂה טוֹב**"! תקיים "**סוּר מֵרָע**" – תברח מכל אלו הדברים, מכל הבלבולים שרוצים לבלבל אותך, תסור מהרע הזה!

אפשר ליתן רמז במילים '**סוּר מֵרָע**' – '**מֵרָע**' אותיות '**רַעַם**', והזכרנו בשבועות האחרונים בלימודינו בסיפורי מעשיות – מעשה מחיגר, שהגיע הם"מ אל החכם והצדיק, ועשה את עצמו גדול עד לשמים, ותהה בפניו 'אינך מפחד ממני?' ענה לו הצדיק: '**אינני מפחד ממך!**' והוא רצה לבלוע אותו, והחכם אומר לו: "**אִם אֲנִי רוֹצֶה, תִּהְיֶה אַתָּה מִתְיָרֵא מִמֶּנִּי!**"... ומספר רבינו שהוא "**התפלל קצת**", ואז התחילו רעמים, ואומר רבינו שהרעמים הורגים אותם... שבזה מסביר רבינו בליקו"מ ח"א סי' ה', שרעמים זה קול התפילה של האדם, בחינת (תהלים כט) "**אֵל הַכָּבוֹד הִרְעִים**" וכו', שאדם זוכה לצעוק בתפילה! כמובן, לא מדברים שאדם יושב במחיצת רבים, שאז לא צועקים, אלא מדובר שהוא נמצא באיזה מקום לבדו – חדר, מרתף, באיזה הר, ושם הוא צועק להקב"ה, עי"ז הוא עושה רעמים, ועי"ז אומר רבינו שם בסיפו"מ: "**וְהָרַעַם הוֹרֵג אוֹתָם**" – זה הורג את כל הקליפות! וזה ענין של "**סוּר מֵרָע**" – '**מֵרָע**' היינו '**רַעַם**', שאדם יזכה להשתמש עם ה'רעמים' הללו של "**עשה טוב**" – יעשה הרבה טוב! [הברכה שמברכים על נפלאות הבריאה אלו – כגון 'ברקים', היא ברכת "**עושה מעשה בראשית**", וזה בדיוק לענייננו, כי מדברים אנו מ"מעשה בראשית" – כשאדם רוצה

להתחיל מחדש, בבחינת 'בראשית', אזי יעשה 'ברקים' ו'רעמים', ובכך כל הקליפות יברחו ממנו!

ובזה זכה אדם לקיים באמת "**סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב**" – הוא עושה הרבה טוב, הן ב'תורה' והן ב'תפילה', והדבר השלישי ב"**עשה טוב**" הוא 'צדקה וחסד', שזוהי העשייה הכי גדולה!

אשרי אדם שעושה ככל יכולתו לעזור לזולת, לדאוג לשני! וכמובן, זה מתחיל בבית; צדקה וחסד תעשה תחילה בבית! כמה צדקה וחסד יש בבית! לא שהוא נודר כל מיני נדרים בביהכנ"ס – 500 שקל, 1,000 שקל, עושה קמפיין של צדקה וחסד... אבל איפה אתה בבית?! איפה ה'קמפיין' שלך בבית?! 'לא... שאשתי תעשה את הצדקה בבית'... אדם שיש לו שכל הוא זוכר היטב דברי חכמינו הקדושים (כתובות נ.) על הפסוק (תהלים קו, ג) "**עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת**" – '**זה הזן בניו ובנותיו**'.

ומה הכוונה 'לפרנס את בני הבית'? כבר הזכרנו זאת וזה הודפס (עי' "אשיב לאיש", קונטרס קנ"ז), שבכתובה אדם מבטיח "**אנא איזון ואפרנס יתיך**" וכו' – יזון ויפרנס את אשתו; ומובן לכל אחד שאין הכוונה רק על 'כסף' – שיתן לה את הכסף וזהו... **אלא יש ענין של פרנסה לנפש** – לתמוך, להחיות, להבין את הנפש! **כשאדם זוכה להתחתן זוהי שותפות מלאה!** ולכן, כשאדם מבטיח את הנ"ל בכתובה, היינו שהוא מבטיח לה שיפרנם אותה וידאג בשבילה שיהיה לה טוב, שהבית יהיה בית של גן עדן! ולפי זה יש לפרש: "**אנא איזון**" היינו '**אתן לך "האזנה"**' [לשון של "**איזון**"], שזה דבר כ"כ גדול בשלום–בית – שמאזינים אחד לשני! יש לאשתך משהו לספר, אל תאמר 'אין לי זמן' וכו', **אצלה זה חשוב מאד, למה שלא תטה אוזן?!...**

ואם תטען 'אולי אין לי עצה בשבילה, ומה יעזור שאקשיב להּ?'... **רק תקשיב ותשמע לה! זה כבר מספיק!** ידוע ומפורסם לכל שזוהי כל החכמה של הפסיכיאטרים והפסיכולוגים, כלל המטפלים וכו', וכי יש להם "חכמת שלמה"?... עפ"י רוב הם סתם... שום דבר... ואיך הם מרוויחים כסף? ע"י שהם מאזינים! אתה מספר ומספר, והנה כבר עברו שלושת־רבעי־השעה ומספיק להיום... **אתה לא 'תופס' שהוא לא אמר מילה אחת, אלא רק אתה דיברת ודיברת...** ומזה אתה מרגיש קצת יותר טוב מאיך שהרגשת

כשבאת, ולמה? כי מישהו היטה לך אוזן, הוא שמע אותך, וזה לבד עושה לך טוב...

עפ״י רוב, למה בני־אדם מסתובבים שבורים? כי ׳אף־אחד לא מעוניין לשמוע אותי׳... ולפעמים אדם בעצמו מתבייש לספר, ובפרט כשהוא יודע שהשני לא יקבל דבריו וכו׳, ויסתכל עליו במבט מוזר וכו׳, ולכן הוא נמנע מלספר...

אבל בפרט בבית, כמה צריכים לשמור שלא יהיה דבר כזה, אלא להטות אוזן תמיד! וזה משני הכיוונים – שהבעל יטה אוזן לאשתו, אשה תטה אוזן לבעלה, ׳נו... תספר משהו׳... ולא סתם להגיב בתגובה יבשה – ׳אה, טוב׳... אלא להכנים את הרגש! ׳באמת? ככה קרה?׳... ׳את ממש צודקת!׳... **לתת תמיכה!** הנה האישה סיפרה משהו, או שהבעל סיפר משהו, אזי נותנים את הלב לדברים – ׳מה, באמת כך היה? אולי אוכל לעזור באיזה דבר׳...

אישה שומעת שהבעל קיבל איזה ביזיון ממישהו, או שבעל שומע שאשתו קיבלה איזה ביזיון – ׳מה, כך קרה? אני כבר אלך ואסדר את זה׳... ואמנם אתה יודע שזה לא מה שתעשה עכשיו, אבל מיד כשהשני שומע שאכפת לך – זה נותן הרגשה טובה! שיש אכפתיות! זה הפירוש של **״אנא איזון ואפרנס״** – אטה אוזן, ולפעמים זוהי הפרנסה הכי גדולה – שאדם נותן אוזן! ובכך זוכה לקיים **״עֹשֵׂה צְדָקָה בְּכָל עֵת״**, והצדקה הזאת שבבית היא הצדקה הכי גדולה!

אח״כ, כשאדם זוכה לעשות צדקה עם הבריות, מזכה את הרבים, מפיץ ומקרב אנשים, בוודאי זוהי זכות עצומה, והעיקר שיהא בסים חזק לזה בתוך הבית שלו, שיש לו באמת גן עדן בתוך הבית, אם אח״כ הוא הולך ג״כ לזכות את הרבים – זוהי זכות גדולה מאד!

כל זה נכלל ב״**וַיְחִי יַעֲקֹב**״ – לימודים איך **לחיות!** איך לקבל את הברכות של יעקב אבינו לבניו של יוסף – **אפרים ומנשה**, שמקודם צריכים את ׳**אפרים**׳ – להפרות ולהרבות בקדושה, בבחינת **״כִּי הִפְרַנִי אֱלֹקִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי״** – לעשות כל מה שיכולים, ואח״כ להגיע ל׳**מנשה**׳ – לשכוח מהכל, ולזכות שה״**סוּר מֵרָע**״ יגיע ע״י ה״**עֲשֵׂה טוֹב**״...

ואח״כ מגיעים כל הברכות של השבטים, שלפני כן אמר להם יעקב

״אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרִית הַיָּמִים״, ואנו יודעים שיש על הכל השגחה פרטית, בבחינת **׳המגיד מראשית אחרית׳** – הכל כבר מוכן בחשבון מעתיק יומין! הן שידוכים והן פרנסה וכו׳ הכל מוכן משׁשת ימי בראשית! אצל הקב״ה זה כבר מוכן! ובזה מחזק יעקב אבינו את ילדיו, אבל להגיד מתי בדיוק יהיה הסוף והקץ – את זה לא ניתן לגלות, אלא **״קָרְבָה אֶל נַפְשִׁי גְּאָלָהּ״** – בכל יום ויום, בבחינת **״אחכה לו בכל יום שיבוא״**, ומזה באמת מגיע **״בכל יום״**, דהיינו אם אדם מקיים **״אחכה לו בכל יום שיבוא״** אזי זה מה שנעשה בפועל ממש, ש׳**בכל יום**׳ יש ישועות, ׳**בכל יום**׳ יש גאולה, ׳**בכל יום**׳ אדם זוכה להגיע לאושר חדש שלא היה מקודם...

הקב״ה יעזור לנו שנזכה להיות מקורבים לצדיקים, לקבל את הלימודים שלהם, להתחיל לחיות באמת חיים אמיתיים, חיים בדביקות ואמונה בהקב״ה, ואז נזכה לאושר החיים, ונזכה להיגאל מכל הצרות ומכל הגלויות, ותהא הגאולה השלימה!

זכות הדפסת והפצת הגיליון

לעילוי נשמת האישה הכשרה הצדקת חינקא חיה באבא בת רבי אברהם דוב ע״ה, ולע״נ הרה״ח ר׳ בנימין ביניש בן ר׳ יחזקאל שרגא ז״ל ולע״נ הצדקת רעכיל בת ר׳ יצחק ע״ה ולעילוי נשמת מיכל רונית ע״ה בת שרה ויצחק.

להצלחת בנימין בן אהרן נ״י וכל משפחתו ולהצלחת כל התורמים והעוסקים במלאכת הקודש שיחיו.

ולרפואתם המהירה של
נתן יחזקאל שרגא בן חינקא חיה באבא נ״י
הילד ישי בן סילקא יעל נ״י
ולרפואת צוריאל בן סגולה סיגלית נ״י
נעמי מרים בת חוה תחי׳
סילקא יעל בת אביבה תחי׳
משה בן אירן נ״י

ולע״נ ר׳ שלמה חנוך חרש ז״ל בן ר׳ ישראל משה, האשה ליאת שרה בת מרדכי ע״ה, ר׳ יעקב דוד בן אברהם ז״ל, מרת איטה בת הירש, האישה הכשרה מרת חנה בילא בת ברוך ע״ה. ולעילוי נשמת הדסה שולמית בת יצחק מנחם שיבלט״א. לע״נ אליעזר שלמה ז״ל בן בנימין שיבלחט״א. לע״נ אהרן בן שלמה ז״ל, לע״נ הילד יהונתן ז״ל בן אושרה דינה תחי׳ ולע״נ סיוון בת אליהו ע״ה

ניתן לקבל מידי שבוע במייל את הגליון ״אשי ישראל״ בכתובת
3070817gm@gmail.com
להצטרפות לרשימה התפוצה